

Крајње фолклорне форме

ПОСЛОВИЦЕ

Пословице су сажето исказана опажања и искуства многих генерација. Настале су давно из прича о различитим догађајима у појединим срединама. Ту реч, коју смо преузели из руског језика, први је употребио Захарије Орфелин у XVIII веку, а затим и Доситеј Обрадовић.

Пословице имају улогу да поуче и саветују, па су се у народу одомаћили и ови изрази за њих: памћенице, размишљалице, искуснице, вековнице, помагалице, свезналице, одреднице, прекорнице, покајнице, исповеднице и слично.

Било да преносе животна искуства која су блиска свим људима, било да износе искуства појединих група (ратара, занатлија, трговаца, војника...), оне увек садрже знање, мудрост, говоре о истини, правди, раду, о слози и пријатељству, народним обичајима и народној традицији...

„Обично им је место тамо где нешто потврђују, доказују и чињенички поткрепљују.“

Прву збирку народних пословица Вук Стефановић Караџић штампао је на Цетињу 1836. године под називом *Српске народне пословице и групе различне као оне у обичај узетје ријечи*. Збирку је посветио Петру Петровићу Његошу, владици црногорском и брдском, а пословице разврстао по азбучном реду.

Одабрали смо из те збирке, али и других збирки пословице које говоре о човеку, раду, знању, пријатељству, добру, злу, мудрости, лажи...

О ЧОВЕКУ

- ⇒ Човек се по бесједи познаје.
- ⇒ Човек све даје за образ, а образ ни за шта.
- ⇒ Кад с лукавим човеком посла имаш, пази на себе.
- ⇒ Добро се име тешко стиче, али лако губи.
- ⇒ Због такијех сунце грије.

О РАДУ

- ⇒ Ради, али не укради.
- ⇒ Радиши Бог помаже.
- ⇒ Ради као мрав.
- ⇒ Занат је свакидашњи добитак.

О ЗНАЊУ

- ⇒ Зло је ко не зна, а учити се не да.
- ⇒ Говор је сребро, а ћутање злато.
- ⇒ Језик горе може посећи, него мач.
- ⇒ Знање – имање.

О ЗДРАВЉУ

- ⇒ Здравље је најслађе на овоме свијету.
- ⇒ Здравље се губи на товаре, а добија на драмове.
- ⇒ Здравом човеку и сув хлеб је сладак.
- ⇒ Здрав болесноме не верује.

О ДОБРУ И ЗЛУ

- ⇒ Добра овца много не блеји, али много вуне даје.
- ⇒ Добра ријеч не кошта новаца.
- ⇒ Зло се даље чује него добро.
- ⇒ Зло чинити а добру се надати – није могуће! Злу се уклони, добру се поклони.
- ⇒ Ни се у добру понеси, ни се у злу понизи.
- ⇒ Нико никога не може осрамотити док се сам не осрамоти.
- ⇒ Зла невоља орла прићерала с кукавицом зиму да зимује.

О ПРИЈАТЕЉСТВУ

- ⇒ Дрво се на дрво наслања, а човјек на човјека.
- ⇒ Пријатељ се у невољи познаје као злато у ватри.
- ⇒ Држ' се нова пута, а стара пријатеља.

О МУДРОСТИ

- ⇒ Мудри мало зборе, али много творе.
- ⇒ Мудрој глави једно око доста.

О ЛАЖИ

- ⇒ Ако коза лаже, рог не лаже.
- ⇒ Да је ражи колико је лажи, не би свијет гладовао.
- ⇒ У лажи су кратке ноге.

ПИТАЛИЦЕ

Питалица је кратка усмена прозна врста сведена на питање и оштроуман одговор. Када су ликови у њима животиње, питалица подсећа на кратку басну. Казује се у форми дијалога. Може да буде шаљива, али и жучна и васпитна.

ПИТАЛА ЛИСИЦУ ШЋЕР:

- Има ли, мајко, ико на свијету од нас паметнији?
- Јесу, ћерце, они те се нашим кожама зими огрћу.

ПИТАО СИН ОЦА:

- Шта најприје човјека може изневјерити?
- Око и надање.
- Шта треба једној доброј чизми?
- Друга чизма.
- Шта је то: татино дете, мамино дете, а ничији син?
- Кћи.
- Колико има човјека на свијету?
- Само четири, јер преко тог броја каже се људи.
- Шта на зиду без ексера виси?
- Паучина.

ЗАГОНЕТКЕ

Загонетке (гонеталице) су врста мисаоно-говорне игре. Састоје се из вишезначног питања које захтева само један тачан одговор. Прву збирку загонетака (са 166 загонетки) Вук Стефановић Караџић је објавио у додатку „Новина сербских“, 1821. године.

Прочитај следеће загонетке:

- НАЈВИШЕ ЗНА, НАЈМАЊЕ ГОВОРИ. (књига)
- НАСРЕД КУЋЕ ЗМАЈЕВО ГНИЈЕЗДО. (огањ)
- ШТА ЈЕ НАЈБРЖЕ НА СВЕТУ? (мисао)
- ПРУЖИХ ЗЛАТНУ ЖИЦУ ПРЕКО БЕЛОГ СВЕТА, ПА ЈЕ САВИХ У ОРАХОВУ ЉУСКУ. (очни вид)
- КУЋИЦА У ГОРИЦИ НА ЈЕДНОЈ НОЖИЦИ. (печурка)
- ПОЛА ХЛЕБА НА ПЛАНИНИ СТОЈИ. (месец)
- ПРУЖИЛА СЕ СКЕЛА ПРЕКО ЦЕЛОГ СЕЛА. (дуга)
- ГОРОМ ИДЕ – ГОРУ РАЗГОВАРА
ВОДОМ ИДЕ – ВОДУ РАЗГОВАРА. (звоно)
- ВАС ДАН ПУТУЈЕ, А ИЗ КУЋЕ НЕ ИЗЛАЗИ. (пуж)
- БЕЗ КОЖЕ УЂЕ, С КОЖОМ ИЗИЂЕ. (хлеб)

